

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. IX. An prolatio sententiæ Principis constituat legem pro similibus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

60. Ratio secundi est, quia, quando totum, quod ponitur sub lege, est naturâ suâ, vel legis dispositione, aut ex intentione legis successivum, modus successivæ positionis est intrinsicus rei præceptæ; ergo nisi successivè ponatur materia illa dividua, non ponitur materia illa dividua, non ponitur materia præcepta, secundum quod subest legi, vel præcepto; at sic non satisficit legi, aut præcepto; ergo. Quoad secundam partem (quod satis faciat præcepto, simul tempore ponens plures partes materiae dividuæ, v. g. *simul plures partes Missæ à pluribus sacerdotibus celebrantibus*) probabile censuit Molfesius, & alij, ut constat ex dictis à n. 445. Sed hodie post Constitutionem Innocentij XI. de qua superius n. 445. ea opinio sustineri non potest. Nam ex propositione 53. inibi damnata, certum est, quod sit scandalosa opinio dicens, *satisfieri præcepto Ecclesie, de audiendo sacro, per eum, qui duas ejus partes, imò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit;* ergo.

459. Dices cum Diana, p. 10. tract. 15. resol. 3. licitum est audire simul duas Missas, simul concurrentes in altaribus conjunctis, licet una debita sit præcepto, altera voto; at sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem; ergo sicut satisficit obligationi, audiendò simul duas missas secundum se totas; ita satisficit audiendò simul duas partes missæ. Respond. datâ majori dist. min. sicut se habet totum ad totum, ita se habet *pars illius totius, ad partem hujus totius*, transf. *ejusdem totius*, neg. min. & conseq. Aliàs enim, ut rectè notat Cardenas *dissert. 32. c. 5. a. 1. n. 40.* valeret hoc argumentum in casu quo *Transumptum* (imago v. g. perfectè simile est suo *exemplari*: sicut se habet *transumptum ad exemplar*, ita se habet *pars transumpti*, consequenter valeret subsumere: sed *caput transumpti est rotundum*; ergo et am. nasus, vel pes ejus est rotundus &c. quod malè dicitur.

§. IX.

An prolatio sententiæ Principis constituat legem pro similibus?

460. Ante resolut. not. 1. per *sententiam* hic intelligi mentem, ac voluntatem Principis, sive Ecclesiastici, sive Laici, quâ

vel declarat, vel constituit, aut definit, quid in hac, vel illa materia, hoc, vel illo casu agendum, vel omittendum sit? Not. 2. dupliciter fieri posse, quod Princeps aliquis dicat, proferatque sententiam in certa materia, vel casu; 1. *solum declarandò legem à se, vel antecessoribus suis latam.* 2. *decidendò questionem litigiosam*, quod fit, quando pronuntiat super ea secundum leges vel à se, aut Prædecessoribus; vel à jure divino, & naturali statutas. Not. 3. sententiam *merè declarativam legis* antè conditæ, extendi solum ad præterita, ut notat Layman in c. *quoniam*, de constitutionibus, in 6. quia, *qui jus præcisè declarat, nihil de novo condit; sed quod antè positum est, denuntiat; argum. L. Heredes palam, 21. §. si quid ff. de Testament.* ubi generatim dicitur: *qui declarat, nihil tunc dat, sed datum significat.* Et ideo Doctores communiter dicunt: *magis obligat lex antiqua declarata, quàm nova declarans.* Ex hoc sequitur, ex prolatione sententiæ *merè declarativæ*, à Principe data, non induci novam legem; sed solum effici, ut lex illa declarata, obliget secundum sensum à Principe expressum. Nam per ejusmodi declarationem manifestatur mens, & intentio Legislatoris, à qua pendet vis obligandi, quam importat lex.

Potissima quæstio est, an sententia litis, aut litigiosæ quæstionis decisiva, in certo casu, materiâ, vel causâ, etiam pro similibus decidendis constituat legem, quando data est cum causæ cognitione? Communis opinio Doctorum ex utroque jure sequitur affirmativam cum *Felin. in Rubric. de Rescript. n. 1. Jalone in L. 1. ff. de constit. princip. & L. 1. ff. de Ferijs, à n. 23. &c. fundantur potissimum in L. ult. C. de legibus*, ubi sententia, inter partes data, cum cognitione causæ, pro lege habenda dicitur: *negativam tamen sequitur Covarr. 4. decret. p. 1. c. 7. §. 4. n. 15. 1.* quia sententia decisiva, *in quantum talis*, non respicit *directè bonum commune*, sed bonum speciale aliquorum, quorum causa in ea lite, secundum jus prævalet. 2. quia lex præcipiens versatur circa futura, decisio litis solum declarat jus præexistens inter partes. 3. quia lex est juris constitutio, non declaratio; decisio autem secus. 4. quia *L. 2. C. de legib. ait Imperator, quod ex relationibus, vel suggestionibus*

stionibus judicantium Procerum, introducto negotio, statuimus, generalia jura non sunt.

462. In hac quaestione videtur distinguendum, ac dicendum probabilius esse, nullam sententiam decisivam, ex eo *præcisè*, quòd *decisiva sit*, habendam esse pro lege; secus tamen, si Princeps aliquo signo declaret, velle se, ut in similibus deinceps hæc sua in præsentī casu decisio, pro lege habeatur. ita Suarez *l. 3. de legib. c. 15. n. 16.* quem citat, & sequitur Castropalaus *tr. 3. de legib. D. 1. p. 8. à n. 5.* quâ distinctione videntur conciliari posse prædictæ sententiæ, ut Felinus, & alij intelligantur juxta secundam; Covaruvias juxta primam partem datæ distinctionis. Ratio primæ partis est ex n. priori; nam sententia *decisiva*, quâ talis, revera directè solùm respicit particulare, ac privatum bonum ejus ex partibus litigantibus, cujus merita secundum leges, & jura, meritis alterius præponderant; lex autem propriè dicta (ut constat ex dict.) naturâ suâ *directè* respicit bonum commune. 2. quia sententia *decisiva*, quâ talis, non est constitutiva juris, aut legis, sed tantum applicativa juris, & legis præexistentis, pro parte unius, & non alterius. Accedit (prout opportunè observat Castropalaus cit.) facile posse evenire, quòd sententia decisiva (si ex propria opinione procedat) errorem contineat. Talem continebat ea sententia, quâ judicatum fuit, matrimonium ratum dissolvi per subsequens consummatum, cujus mentio fit in *c. licet*, de sponsa duorum; & altera, de qua fit mentio in *c. quanto*, de divortio, ubi judicatum fuit à quodam Prædecessore Innocentij III. (sed privato solùm sensu) matrimonium fidelium solvi per alterius lapsum in hæresim, vel Apostasiam à fide. de quo agimus *lib. 4. decretal.* Ratio secundæ partis est; quia si Princeps sufficienter declaret, se velle sententiam suam, certæ causæ decisivam inter partes, deinceps haberi pro lege in similibus, non facit legem *in quantum decisiva est*; sed in quantum per voluntatem reflexam hanc decisionē ordinat in commune bonum tanquam regulam à se præscriptam, in similibus causis observandam.

463. Quæri autem potest 1. unde cognoscatur, quòd Princeps habeat hanc voluntatem, quâ censetur declarare, quòd de-

cisionem suam in hac causa, velit deinceps observari pro lege in similibus? respondet Castropalaus *cit. n. 5.* quòd tunc, si mandaret sententiam suam inseri corpori juris, aut aliâ solenni formâ id publicaret. Nam sic Corpus juris canonici potissimum constitutum est; & habetur in *c. in causis, 19. de sent. & re judicat.* ubi dicitur, *in causis, quæ Summi Pontificis judicio deciduntur, & ordo juris, & vigor aequitatis est subtiliter observandus. Cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare.* Nisi fortè cum aliquid (causa necessitatis, & utilitatis inspectâ (dispensativè duxerit statuendum.

464. Quæri potest 2. an, quòd dictum est de sententia Principis decisiva litis inter privatos, etiam dicendum veniat de illius epistola, & rescriptis? R. esse distinguendum. Nam talis epistola, vel rescriptum, aut est *purè decisivum litis* secundum leges antè conditas, aut *merè declarativum* juris præexistentis, aut *novi juris constitutivum*; si *merè decisivum litis*; omnino idè tenendum de tali epistola, vel rescripto, quòd diximus à *n. 462.* si *merè declarativum juris* jam præexistentis? subdist. nam vel declarat jus præexistens, sed à se conditum? & eo casu tenendum est, quòd diximus *n. 460.* jus illud in eo sensu, quem declarat Princeps, accipiendum esse: vel declarat jus præexistens, sed naturale, & divinum? & tali casu vim legis non obtinet, nisi non opinione suâ privatâ, sed potestate Vicaria sibi à Christo datâ utatur; propter dicta alibi: si denique talis epistola, vel rescriptum, est *novi juris constitutivum*, in commune bonum, directè intentum? omnino vim legis habet, ut deciditur *L. 1. ff. de constitut. Princip.* ibi: *quodcumque Imperator per epistolam constituit, vel edito præcepit, legem esse constat*; & *cit. L. ult. C. de legib.* ubi habetur: *sententiam inter partes datam cum cognitione causæ, pro lege habendam*; quòd intellige de sententia, non in quantum litis præcisè decisiva, ut constat ex *n. 462.* sed signo Principis declaratâ, quòd pro lege haberi velit; ita Suarez *cit. L. 3. c. 15.*

465. Quæri potest 3. quid dicendum de sententia, epistola, vel rescripto Prælati, vel Magistratûs alicujus, alteri subditi, habentis tamen potestatem legislativam pro suis subditis? R. sententiam litis præcisè decisivam,

firmam, non habere vim legis, etiam subditos talis Prælati, vel Magistratus, cujus ratio est ex n. 462. epistolam autem, aut rescriptum, seu responsum ejus, novi juris constitutum, haberi pro lege, si ab eo, cui talis Legislator subest, approbatur, ex n. priori: si autem sit juris præexistentis solum declarativum; & sit juris communis toti Regno, non habiturum vim legis etiam apud sibi subditos. Hujus ratio est, quia talis declaratio, vel est conformis legi communi toti Regno, & prout omnes provincias ejus obligat; vel *difformis: si difformis* non est de claratio legitima; sed inordinata. Nam *inordinatū* est, legē toti Regno communem, habere diversos sensus in diversis provincijs ejusdem regni, nisi Princeps sic velit; & *illegitimum* est, ubi exponens non æquipollet exposito: si *conformis* vim habere nequit in virtute declarationis profectæ à Magistratu unius privatæ provincie, non valentis ligare omnes; præterquam, quòd mera declaratio juris communis non ponat, sed solum exponat tale jus. V. Suarez *cit. L. 3. c. 15. n. 18. & L. 4. c. 14. n. 23.* & ex illo Castropal. *cit. n. 7.*

466. Illud adhuc not. cum dicimus, in certis casibus, sententiam decisivam litis, vel epistolam, aut rescriptum Principis, datum ad quæstionem dubiam, sibi propositam, habere vim legis, in alijs etiam causis similibus definiendis; necessariò intelligendum esse, si sint affectæ ijsdem circumstantijs, & qualitibus, quibus ea, super quæ talis decisio, epistola, vel rescriptum emanavit; secus enim illius applicatio foret à diverso ad diversum, quæ non tenet, utpote sumpta à disparato; quod tamen accipe, si decisio fundetur in ejusmodi circumstantia, vel qualitate. Et ideo frequenter malè applicantur, *indefinitè rescripta Pontificum*, his non observatis. Exemplo sit præsens casus. Mulier certa, de obitu prioris viri (utpote præsens, cum tumularetur, postquam obruncatus est in hostili conflictu) cupit transire ad secunda vota; reijcitur à suo Parocho, donec ei certam probationem faciat, virum suum obiisse, sic exigente c. *in presentia*, 19. de sponsal. ubi Clemens III. Cæsaraugustano Episcopo rescribit: quòd mulieres, quantumcunque annorum numero remaneant, viris suis absentibus, non possint ad aliorum consortium canonicè convolare, nec au-

thoritate Ecclesie permitti, donec certum nuntium recipiant de morte virorum; item c. Dominus, 2. de secund. nupt. ubi dicitur: nullus amodò ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migraverit conjunx ejus.

Hæc utriusque rescripti applicatio in præsentem casu non videtur habere locum. 467. Nam rescriptum Clementis in c. *In presentia*, erat ad hanc quæstionem Episcopi: an mulieres (*quæ de vita, vel morte virorum suorum*, quos longo jam tempore, causâ captivitatis, vel peregrinationis absentes, expectârunt, nullâ habere certitudinem possunt, atque adeo ignorant, an vivant, aut obierint sui conjuges) transire possint ad secundas nuptias? & epistola Lucij III. in c. Dominus expressè loquitur de casu, quo quidam Christiani, in captivitate Saracenorum, nullâ certitudine habitâ, sed incerti ac dubitantes de morte uxoris contrahebant secunda matrimonia: casus autem propositus in n. priori, ponit mulierem transire volentem ad secunda vota, certam de obitu viri sui; ergo applicatio utriusque capituli in dato casu non habet locum.

468. Si dicas: Ecclesie debet constare de obitu prioris conjugis, ut superstitem admittat ad secunda vota. Resp. cum dist. si transire volens ad secunda vota, adhuc sit dubius de obitu sui conjugis; trans. si certus; nego. Dico transeat. Nam textus in cit. c. c. requirit certitudinem de obitu prioris conjugis, solum in eo, qui transire vult ad secunda vota, ut patet ex c. *In presentia*, ibi: donec certum nuntium recipiant de morte virorum suorum; & c. Dominus, ibi: nullus amodò, donec ei constet &c. ut supr. n. 466. Ex hoc autem fit, quòd, quando in textu dicitur: non possint ad aliorum consortiū canonicè convolare, nec auctoritate Ecclesie permitti (ex quo aliqui volunt, Ecclesie, vel Parocho debere fieri certitudinem de obitu prioris conjugis) vi alati textus id non rectè probetur in casu proposito, ubi transire volens ad secundas nuptias non est dubius, nec incertus de obitu sui conjugis. Nam textus expressè loquitur de casu, quo transire volens ad secunda vota, dubitat, vel incertus est de morte prioris conjugis. Quia tamen soli illi, qui transire vult ad secunda vota, statim fidem dare, & ad illius solius assertionem, suum

suum conjugem obiisse, se presentem fuisse, cum sepeliretur, &c. credere, multum periculi habet (cum facile mentiantur homines, praesertim vagi, aut peregrini, se liberos esse à priori vinculo conjugali) justum omnino est (& laudabilis usus etiam obtinuit) ut tales non admittantur ad secunda vota, nisi Parocho fidem faciant, seu rationabilem credulitatem de obitu conjugis prioris; de quo plura l. 4.

ARTICULUS X.

Quis possit condere leges?

469. **C**um communitas hominum sine Gubernatore, & recta gubernatio stare non possit sine potestate ferendi leges, quibus ille tanquam medijs, munus & officium Gubernatoris exerceat, omnino necesse est, quòd in hominibus sit potestas legislativa. Nam *ubi non est gubernator, corruiit populus*, ut dicitur proverb. 11. Cum autem homines naturam liberos fecerit, nulli particulari homini naturam inest potestas, alijs praescribendi legem; ergo ejusmodi potestas in hominibus, aliunde illis provenire debet, nimirum vel immediate à DEO, vel saltem mediate, quatenus aliqui naturam suam libertate se privantes, unum, vel plures sibi elegerunt, quibus sponte se subjecerunt eo fine, ut in aliquam communitatem coadunati, ab ipso gubernarentur per ea media, quibus bonum, & felicitas illius communitatis, & recte procederet, & conservaretur, vel amplius etiam promoveretur, de quo plura Casparus Manzus, de ortu, & progressu Imperij Rom. Tit. 3. §. 7. & seq.

470. Illos porro, qui se in unam communitatem coadunantes, uni vel pluribus se gubernandos subjecerunt, potestatem & jurisdictionem politicam eo ipso, quòd in unam communitatem coiverint, animò se ipsos invicem juvandi, & societatis vinculo uniendi, sortitos esse à natura, docet Castropalaus p. 1. t. 3. D. 1. p. 22. n. 2. Sed hoc videtur intelligendum solum ex suppositione, quòd liberè constituere voluerit talem communitatem, rite ab uno, vel pluribus gubernandam juxta mensuram initae communitatis, & consensionis. Ratio hujus est, quia sine potestate ferendi legis fieri non poterat, ut in pace, ac

justitia viverent: at quoniam successu temporis illae ipsae communitates, propter magnam confusionem, & perturbationem, ubi multitudo gubernabat, justitia & pace vix unquam stabili, expertae sunt, bono communi praestabilius, si ea potestas non penes communitatem, sed paucos, imò etiam unum duntaxat esset, eam ipsam in eos transtulerunt, qui reliquos regerent, potestate ab illis accepta; Sic D. Thomas 1. 2. q. 90. art. 3. ad. 2. & q. 97. art. 3. ad 3. Suarez de legib. l. 3. c. 2. n. 3. & alij communiter.

Ex hoc inferunt aliqui, quemlibet Principem facultatem, potestatem condendi leges habere immediate à Republica, mediate autem à DEO. Primam partem probant ex L. 1. ff. de constitut. Princip. & L. 3. §. Novissimè. ff. de orig. juris. Secundam ex illo Pauli ad Rom. 15. non est potestas, nisi à DEO; & Joan. 19. non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi data esset desuper. Denique proverb. 8. per me Reges regnant, & conditores legum juxta decernunt. Caeterum mihi probabilius est, omnem potestatem regiam esse immediate à DEO; hoc probant allati textus sacri, & ratio; nam supposita potestate in aliquo superiore, hic vices DEI gerit; & quidquid hic justè imperat, DEUS imperat; & qui justum ejus imperium contemnit, vel ei resistit, DEUM contemnit, & DEO resistit. Qui enim potestati resistit (quae scilicet à DEO est) DEI ordinationi resistit, ad Rom. 15. Nec obstat, quòd prius fuerit in communitate, & ab hac dicatur translata in Regem. Nam dupliciter intelligi potest haec translatio. 1. quòd communitas potestatem, quam habuit, constituat in Principe, cui se subicit, vel eandem in illo constituendo; aut, ut multi loquuntur, juridicè producendo similem, juxta divinam legis favorem; 2. quòd suam electione, vel subiectione ponat conditionem, quam positam divina lex, quae omnis potestatis origo est, & fons, taliter electo faveat in ordine ad omnes illas actiones, per ordinem ad quas favebat antè illi communitati, à qua in electum dicta potestas transferri dicitur. Quoad rem, verius est fieri secundo modo; qualiter fit in translatione dominij. Hujus quippe potestas, in quantum legitima, constituitur favore legis, aut pacti legitimi, utendi re do-

mi-